

секційне засідання:

Бухгалтерський, управлінський облік і аудит

Соболь Г.О.

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

м. Полтава, Україна

**ЕЛІМІНАЦІЯ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ЗОВНІШНІХ ФАКТОРІВ,
ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ЯКІСТЬ ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ**

Приділяючи увагу необхідності удосконалення теоретичної бази та поглиблення практики ведення бухгалтерського обліку, дослідники наголошують на невпинному впливі факторів. Класичним підходом є розгляд інструментів управління ними крізь призму зовнішнього і внутрішнього середовища, що втілено у працях багатьох науковців: Б. І. Валуєва, А. М. Герасимовича, С. Ф. Голова, В. В. Сопка, Н. М. Ткаченко, М. С. Пушкара, Л. В. Чижевської, В. Г. Швеця, М. Т. Щирби та ін. Більшість публікацій присвячено проблемі управління внутрішніми факторами, як таких, що найбільш піддаються дії управлінських важелів. Завдяки управлінським зусиллям підприємства можливо як нейтралізувати їх негативний вплив, так і підсилити їх позитивну дію.

Зовнішні фактори характеризуються безкомпромісністю дії. Справедливою є теза про неможливість їх координації підприємством. Практикою підтверджено, що саме зовнішні чинники завдають шкоди якості системи бухгалтерського обліку внаслідок непередбачуваності, неосяжності масштабів їх дії та обмеженості впливу на наслідки.

Метою дослідження є обґрунтування напрямів елімінації негативного впливу окремих зовнішніх факторів силами суб'єкта господарювання.

Чи не найпершим фактором, що називають практики, який заважає розвитку системи бухгалтерського обліку на підприємстві, є динамічність змін чинного законодавства з питань підприємництва, бухгалтерського обліку і оподаткування. Небезпека дії такого фактору полягає у необхідності миттєвого

реагування системи управління загалом і швидкої оцінки економічних наслідків.

Законодавча база України характеризується інтенсивністю розвитку. Очевидно, що елементом адаптації до змін є впровадження на підприємстві моніторингу перспективного законодавства (з урахуванням чинного менталітету прийняття законодавчих рішень). Огляд і оцінка найбільш ймовірних законодавчих змін з питань підприємництва – інструмент як нейтралізації зовнішніх ризиків, так і зміцнення фінансового потенціалу суб'єкта. Наприклад, в умовах поетапного впровадження послаблення режиму оподаткування окремих операцій (видів діяльності) доцільно розробити бізнес-проект з відкриття / розвитку відповідного напрямку діяльності.

У сучасних умовах для бухгалтера вкрай важливо мати навички юридичної роботи: вміння «читати» нормативні документи, ранжувати внесені зміни за значимістю, аналізувати законодавчі прогалини, обґрунтовувати позицію підприємства перед зовнішніми органами контролю тощо. Такий підхід досягається не тільки досвідом роботи, але й одержанням другої вищої освіти за необхідним напрямом.

Динамічність кон'юнктури ринку – зовнішній фактор, прихована негативна дія якого може виявлятися повільно. Для системи обліку – це скорочення типів господарських операцій, нестача ресурсів (грошових, трудових), нелевантність облікової інформації для прийняття управлінських кризових рішень.

Необхідним є усвідомлення загальної тенденції розвитку галузі на національному та міжнародному ринках, їх взаємозв'язку. Адже якщо утворилась певна негативна тенденція, що домінує протягом тривалого періоду, складно очікувати фінансової прихильності на ринку, навіть за умов стійкого фінансового стану підприємства.

Цілком очевидна необхідність моніторингу кон'юнктури ринку, платоспроможності покупців і замовників, бізнес-проектів конкурентів. У цьому аспекті, важливим критерієм виступає відкритість експортно-імпортних

операцій галузі, що дозволяє переорієнтувати увагу суб'єкта на зовнішній ринок, або навпаки, змушує згорнути напрями діяльності. Особлива увага повинна приділятися розумінню причин ситуації на ринку. Зокрема, відомо, для розвитку національного ринку значення мають як тенденції світового фондового ринку, так і загальна політична ситуація у країні.

Наступний фактор, дія якого негативно позначається на якості інформації обліку і звітності – інфляційні коливання, притаманні економіці України. За світовою практикою, оцінка реальної вартості активів обов'язково повинна враховувати вплив інфляційних (дефляційних) процесів. Однак висока трудомісткість робіт необхідної облікової процедури знижує економічний ефект та економічну доцільність її практичного застосування на підприємствах України. Крім того, для цілей управління невирішеним залишається питання частоти перегляду впливу інфляції, а також порядку застосування індексу інфляції. Адже рівень фактичної інфляції в окремих регіонах може суттєво різнитися від офіційної оцінки середнього показника по Україні.

У практичному плані суб'єкту господарювання доцільно обрати економічно обґрунтований метод оцінки активів. А також активізувати рекламні заходи для прискорення реалізації товарів, продукції, робіт, послуг до руйнівного впливу інфляції.

Інтеграційні процеси в економіці України зумовлюють перенесення акцентів у запитах користувачів. Йдеться не тільки про збільшення масиву інформації обліку, але й про різноманітність запитів користувачів. Все частіше, формування відповіді на офіційний запит (крім звітності) вимагає підготовки інформації, яка перебуває за межами класичного обліку – разових звітів, довідок, пояснень, відповідей на запит тощо. Єдиним рішенням цього аспекту, на нашу думку, є єдність інформаційного забезпечення управління на основі комплексної автоматизація процесів.

На думку практиків, зовнішнім фактором, що суттєво знижує якість обліку є перевантаженість положень податкового законодавства. Наявність протиріч, неузгоджених позицій, неузгодженість дій службовців податкової інспекції, в

окремих випадках – суб’єктивність перевіряючих під час перевірки визначають ризик фінансових та інших втрат підприємства. Йдеться не тільки про сплату фінансових санкцій, витрат на оскарження результатів перевірок, а й про втрату ділової репутації.

Звичайно, що захистом від негативних наслідків податкових перевірок є ведення обліку і складання звітності у суворому дотриманні чинного законодавства, досвід бухгалтера, його обізнаність у суперечливих питаннях законодавства.

Інтенсивність розвитку професійних автоматизованих програм, з одного боку, сприяє розвитку обліку і звітності в Україні загалом. З іншого, у масштабах підприємства – потребує підвищення кваліфікації кадрів, залучення додаткових коштів на придбання, ліцензування програмного забезпечення, його оновлення. Варіантами поліпшення управлінської користі автоматизації обліку є впровадження автоматизованих програм на замовлення або удосконалення (розширення, поглиблення, або навпаки, спрощення функціональності модулів) відомих програмних продуктів. Безсумнівними перевагами є максимальна адаптованість програми до внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства, відповідальність розробників за якість продукту, гарантія поточного обслуговування програмних модулів.

Актуальним нововведенням є впровадження електронного документообігу для цілей подання звітності підприємства, що має на меті підвищення оперативності обробки інформації. Однак не завжди досконала робота техніки, інформаційних ресурсів, автоматизованих мереж, серверів, інтернет-зв’язку тощо підвищує ризик несвоєчасного / некоректного подання звітності. Ймовірно, з часом зазначені недоліки буде ліквідовано. Втім наразі важливо посилити контроль за суворим дотриманням графіку документообороту, кінцева мета якого – вчасне і якісне формування відповідних форм звітності.

Нівелюють ефективність заходів з удосконалення системи інформаційного забезпечення підприємства недостатня насиченість ринку праці кваліфікованими кадрами в області обліку. Більшого значення набуває не

стільки базова освіта і навички за фахом, скільки здатність і прагнення до самоосвіти, до професійної компетенції, навички роботи з документацією, нормативною базою, вміння адаптуватися у колективі, стресостійкість, рівень емоційного інтелекту, що повинно виявлятися на етапі відбору кандидатів на посаду. Крім того, для підтримання якісного рівня кваліфікації потрібна системність у вихованні кадрів, починаючи від цілеспрямованої підготовки кадрів у вищих навчальних закладах до заходів підвищення кваліфікації у необхідному для розвитку підприємства напрямі.

Невідповідність середнього рівня заробітної плати у країні, регіоні рівню кваліфікації є іншою стороною кадрової проблеми. Небажання кваліфікованих кадрів виконувати обов'язки в умовах неналежної оплати вимушує професіоналів різко змінювати профільність, обираючи пріоритетом вищу оплату праці. Серед внутрішніх важелів реагування є функціональність системи мотивації на підприємстві, зокрема, системність морального і матеріального стимулювання, посилення соціальної підтримки персоналу, впровадження коефіцієнта продуктивності (корисності) тощо.

Таким чином, дія зовнішніх факторів – нестабільності чинного законодавства, динамічності кон'юнктури ринку, інфляційних процесів, різноманітності запитів користувачів, розвитку професійних автоматизованих програм, невідповідності ринку праці потребам характеризується об'єктивністю і непередбачуваністю їх дії. У цих умовах підприємству необхідно розробити власну стратегію «швидкої адаптації» системи обліку і звітності. Нами запропоновано напрями елімінації дії окремих факторів, які передбачають не стільки залучення додаткових фінансових ресурсів, скільки посилення окремих акцентів у менеджменті суб'єктів господарювання.